

930.85(497.6Sarajevo)"18"
061.27(497.6Sarajevo)"1844/1877"

ALMA OMANOVIĆ-VELADŽIĆ
(Sarajevo)

SARAJEVSKJE VAKUFNAME
U KADIĆEVOJ *HRONICI*
(1844-1877)

Ključne riječi: kulturna historija, Sarajevo, vakufnama, XIX stoljeće

Rukopisno djelo Muhameda Enverija Kadića *Târih-i Enverî / Enverijeva historija* (تاریخ انوری)¹ – *Hronika* predstavlja prvorazredni izvor za proučavanje kulturne historije Sarajeva. Među najzastupljenijim dokumentima koji se nalaze u ovoj *Hronici* su vakufname, pretežno one koje se odnose na Sarajevo. Kadić ih je uglavnom prepisao iz sidžilâ sarajevskih kadija koji su pohranjeni u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. U Kadićevoj *Hronici* evidentirali smo 25 vakufnama nastalih u periodu od 1844. do 1877. godine.²

U radu Zejnila Fajića “Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u GHB biblioteci u Sarajevu”³ donesen je popis 82 sarajevske vakufname iz ovog perioda. Od ukupno 25 prijepisa sarajevskih vakufnama koje smo evidentirali u Kadićevoj *Hronici* za ovaj period, njih 18 smo pronašli u spomenutom radu.

U ovom radu ćemo predstaviti sadržaj spomenutih sarajevskih vakufnama za navedeni period u vidu regesta, hronološkim redom:

¹ TE = *Târih-i Enverî*, GHB R-7323-7326; Orijentalni institut (OIS), R-29/23-26 (stara signatura br. 4702/23-26).

² Prepisane su iz sidžilâ sarajevskih kadija br. 79, 81, 82, 83, 85, 86 i jedna iz Sidžila vakufnama br. 19., s tim da je vakufnama Muhameda Fadil-paše Šerif-zade (Šerifović) iz 1289. h.g. (1872/73) prepisana dva puta.

³ Objavljen u: *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga V-VI, Sarajevo 1978., str. 245-302.

- 1) *Vakuf hadži Mehmeda Hilmi-efendije, sina hadži Ibrahima, sina hadži Mehmeda Gore iz mahale Vekil-harča u Sarajevu*⁴

Dana 15. safera 1260. h.g. (8. III 1844) spomenuti je u korist medrese hadži Ismaila Misrije u Bakrbabinoj mahali⁵ uvakufio: 10.000 groša u gotovom novcu.

Sredstva će se koristiti za platu muderisu, novčanu pomoć učenicima koji uče u osam soba ove medrese, za potrebnu adaptaciju navedenih soba i za platu muteveliji.

Mutevelija ovog vakufa je bio alim i muderis Abdullah Rešid-efendija, sin Ibrahima Hilmi-efendije.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sarajevskog kadije sejid Ahmeda Naima, sina Osmana.

- 2) *Vakuf kadije Sulejmana Rušdi-efendije Kulovi-zade (Kulović), sina Abdullah-age, sina Mustafa-age iz mahale Hadži Alije Kalina u Sarajevu*⁶

Dana 11. rebiul-ula 1260. h.g. (2. IV 1844), spomenuti je u korist džamije Hadži Alije Kalina uvakufio: *dućan sa magazom* koji se nalazi u Donjem Kujundžiluku u spomenutom gradu, koji graniči s jedne strane dućanom Dželile, žene mula Osmana jalduzdžije, s dvije strane kućom i magazom zimije Riste Fočo-ogli (Fočo / Fočić) i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze ova dobra plaćat će se godišnje po 120 akči⁷ stare mukate Terzibašinom vakufu.

Prihodi će se koristiti za platu imamu i mujezinu, za kupovinu zejtina koji će se trošiti za paljenje kandilja na munari ove džamije uz ramazan i druge mubarek noći i za platu muteveliji.

⁴ TE:XXIII:350-353. GHB, Prijepis iz Sidžila sarajevskog kadije br. 79, str. 357-358 (dalje: Prijepis iz SSK).

U Kadićevoj *Hronici* kod prijepisa ove vakufname nisu navedeni svjedoci čina uvakufljenja. Prijevod vakufname nalazi se u radu Sejfudina Kemure, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade*, I dio, str. 181-183 (dalje: Kemura, *Sarajevske džamije...*). Mahala Vekil-harča je poznata kao *Hadžijska džamija (Hadžijska mahala)*. Alija Bejtić, *Ulice i trgovi Sarajeva*, Muzej Grada Sarajeva, Sarajevo 1973., str. 17 i 359 (dalje: Bejtić, *Ulice...*).

⁵ Mahala Bakrbabe je poznata kao *Atmejdan*. Bejtić, *Ulice...*, 400-01.

⁶ TE:XXIII:356-359. GHB, Prijepis iz SSK br. 79, str. 367-368. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, II dio, str. 298-299. Mahala Kalin hadži Alije je poznata kao *Čajirdžik*. Bejtić, *Ulice...*, 16, 346.

⁷ U XIX stoljeću akča je imala utvrđenu vrijednost, 4 akče činile su jednu paru, odnosno 1 dram srebra (1 groš vrijedio je 160 akči). Vidi: *Maglajski sidžili: 1816-1840.*, prevele i priredile Dušanka Bojanić-Lukač i Tatjana Katić, Bošnjački institut, Sarajevo 2005., str. 37 i str. 190.

Mutevelija ovog vakufa je bio alim i muderis Abdullah Rešid-efendija, sin Ibrahima Hilmi-efendije iz Džami-i atik mahale⁸.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane Ahmeda Naima, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Salih-aga Ragib-zade (Ragibović); Derviš mula Ahmed, hodža; mula Ahmed Lošo, kazaz; mula Atallah, kazaz; mula Fejzullah, bakal; mula Mehmed Vatrenjak, kazaz; terzija hadži Abdullah, sin hadži Selima; mula Ahmed Šahmani (Šahmanija); mula Sulejman kujundžija; Sulejman Kočić; Uzejir, sin mula Fejzullaha; mula Mustafa Havadže-zade (Hodžić); mula Mehmed Lošo-zade (Lošo / Lošić); Mehmed, sin mula Ahmeda Šahmanije i ostali prisutni.

3) *Vakuf Munteha hatun, kćerke Mehmeda Memiša sandžaktara iz mahale Hadži Alije Kalina u Sarajevu*⁹

Dana 11. rebiul-evvela 1260. h.g. (2. IV 1844) spomenuta je u korist džamije Hadži Alije Kalina uvakufila: *dućan* koji se nalazi u Gornjem Kujundžiluku u spomenutom gradu, koji graniči s jedne strane drugim dućanom spomenute Munteha hatun, s druge dućanom nasljednika Ibrahim-age Čomare, s treće zidom imareta medrese i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalazi spomenuto dobro plaćat će se godišnje po 180 akči stare mukate Gazi Husrev-begovom vakufu.

Prihodi će se koristiti za platu imamima kojim je određeno da svaki petak prouči suru "Jasin", za potrebnu adaptaciju uvakufljenog dućana i za platu muteveliji.

Mutevelija ovog vakufa je bio muderis Abdullah Rešid-efendija, sin Ibrahima Hilmi-efendije iz Džami-i atik mahale.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sarajevskog kadije sejid Ahmeda Naima, sina Osmana, a među svjedocima su bili: Salih-aga Ragib-zade (Ragibović); Derviš mula Ahmed, hodža; mula Ahmed Lošo, kazaz; mula Atallah, kazaz; mula Fejzullah, bakal; mula Mehmed Vatrenjak; Alemdar-ogli (Alemdarević), hodža¹⁰; Mehmed, sin mula Ahmeda Šahmanije; hadži Abdullah hadži Selim-ogli (Hadžiselimović)¹¹; Sulejman, mumdžija; Sulejman Kočić; Lošo-ogli (Lošo / Lošić) i ostali prisutni.

⁸ Džami-i atik mahala je poznata kao *Careva mahala*. Bejtić, *Ulice...*, 15.

⁹ TE:XXIII:359-362. GHB, Prijepis iz SSK br. 79, str. 369-372. Munteha hatun je supruga kadije Sulejmana Rušid-efendije Kulovića, koji je također bio vakif. Prijevod vakufname u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, II dio, str. 302-303.

¹⁰ Ovog svjedoka je dopisao Kadić.

¹¹ U Sidžilu GHB br. 79, str. 372, iza navedenog imena stoji *terzija*.

4) *Vakuf hadži Mehmeda Bičakčije, sina Fadlullaha, sina Abdullaha iz Bakrbabine mahale u Sarajevu*¹²

Dana 27. šabana 1262. h.g. (21. VIII 1846) spomenuti je uvakufio: *tri sobe za izdavanje u prizemlju* koje se nalaze jedna do druge u Halačima u spomenutom gradu, koje graniče s jedne strane dućanima Alije Halača, s druge dućanom hadži Derviša Halača, s treće magazom mula Ibrahima Halve i sa četvrte strane javnim putem, od čijih kirija će se najprije plaćati mukata Turali-begovom vakufu na čijoj se parceli spomenuta dobra nalaze.

Prihodi će se koristiti za popravak česme u Mufti Sulejmanovoj¹³ i u Timurhanovoj mahali¹⁴, kao i česme pored Kozije ćuprije, zatim za platu muteveliji i potrebnu adaptaciju uvakufljenih soba.

Mutevelija ovog vakufa je bio mula Ibrahim Harba-zade (Harba), sin hadži Ahmeda iz Mufti Sulejmanove mahale.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane hadži Mustafe Muhibbije, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: mula Hasan Ćurči-zade (Ćurčić); mula Mustafa, puškar (tufengija); Derviš Alija Hulusi, sin Alije; mula Hasan, kalfabaša; Osman Bičakčija sandžaktar i njegov sin mula Salih; Alija Bičakčija, sin Hamze; mula Mustafa Harba-zade (Harba); Murat Kandžija; mula Mehmed Tuna-zade (Tuna / Tunja / Tunić) i Muhamed-aga Novali-zade (Novalić / Novalija).

5) *Vakuf hadži Mehmeda Bičakčije, sina Fadlullaha, sina Abdullaha iz Bakrbabine mahale u Sarajevu*¹⁵

Dana 27. šabana 1262. h.g. (21. VIII 1846) spomenuti je za potrebe Bakrbabine džamije uvakufio: *jednu sobu za izdavanje u prizemlju i uz nju magaz* koja se nalazi u Halačima u spomenutom gradu, a koja graniči s jedne strane magazom mula Hasana Sirbubala, s druge magazom mula Hasana Tokića i magazom Hafiza Hasan-efendije hadži Jahja-zade (Hadžijahić), s treće strane magazom uvakufljenom za Hrvatinić česmu i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze spomenuta dobra plaćat će se godišnja mukata Turali-begovom vakufu.

Prihodi će se koristiti za platu imamu i dvojici mujezina, za kupovinu mukavâ od 4 oke kako bi se svake godine po jedna palila u ovoj džamiji te za adaptaciju uvakufljenih objekata.

¹² TE:XXIV:111-113. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 72-73.

¹³ Mahala Mufti Sulejman-efendije je poznata kao *Babića bašča*. Bejtić, *Ulice...*, 90.

¹⁴ Timurhanova mahala je poznata kao *Berkuša*. Bejtić, A., *Ulice...*, 149.

¹⁵ TE:XXIV:113-116. GHB, Prijepis iz SSK br. 81, str. 188-190. Izvod iz vakufname u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 172.

Mutevelija ovog vakufa je bio Hafiz Mustafa-efendija Ferda-zade (Ferda), sin mula Abdullaha iz Bakrbabine mahale.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane hadži Mustafe Muhibbije, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: mula Husejn Ćurčić (Ćurčić); mula Mustafa, puškar (tufengija); Derviš mula Alija Hulusi, sin Alije; mula Hasan kalfabaša; mula Mustafa Harba-zade (Harba); Osman Bičakčija bajraktar; mula Mehmed Tuna-zade (Tuna / Tunja / Tunić); mula Alija, sin Hamze; mula Salih, sin Osmana bajraktara; mula Murat Kandžija; Muhamed-aga Novali-zade (Novalić / Novalija) i ostali prisutni.

6) *Vakuf hadži Osman bega-efendije Dženeti-zade (Dženetić), sina Ali-bega, sina Osman-bega iz Ćokadži Sulejmanove mahale u Sarajevu*¹⁶

Dana 15. džumadel-ula 1263. h.g. (2. V 1847) spomenuti je za potrebe Kečedži Sinanove džamije uvakufio: *tri dućana jedan do drugog sa ćepencima* koji se nalaze u Kazazima u spomenutom gradu, a koji graniče s jedne strane dućanom Ahmeda Munib-efendije, s druge dućanom i magazom Nazif-age hadži Mustafa-ogli (Hadžimustafić) i sa dvije strane javnim putem.

Za parcele na kojima se nalaze spomenuta dobra plaćat će se godišnja mukata Isfendijarovom vakufu.

Prihodi će se koristiti za platu imamu i mujezinu, za kupovinu svijeća koje će se paliti u ovoj džamiji, tj. svake godine po dvije, potom za kupovinu zejtina za paljenje kandilja u vrijeme mjeseca posta, za platu vaizu koji će držati predavanja u toku tri mubarek mjeseca, zatim za platu muteveliji i adaptaciju uvakufljenih dućana.

Mutevelija ovog vakufa je bio Mehmed-aga Bakari-zade (Bakarević), sin Mustafa-age, sina Ibrahim-age iz Kečedži Sinanove mahale¹⁷.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sejid Abdurahmana Seida Mufti-zade (Muftić), sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: hadži Mustafa Sunbul; Husejn-aga Mašo-zade (Mašić); Salih-aga Žiga-zade (Žiga); hadži Sulejman, kapetan; mula Ibrahim Ćosić; Abdi-aga Andžagić; mula Salih Išteta (Šteta / Šeta); Salih Sokolli-zade (Sokolović), jamac; kazandžija hadži Salih; Derviš-efendija Hulusi; muhzir Bajro i ostali prisutni.

¹⁶ TE:XXIV:158-159. GHB, Prijepis iz SSK br. 82, str. 99-100. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 144-146. Mahala Ćokadži Sulejmana je poznata po imenu *Za Beglukom*. Bejtić, *Ulice...*, 198.

¹⁷ Mahala Kečedži Sinana je poznata po imenu *Na Turbetu* ili *Bakarevića*. Poznatija je kao Bakareva, po staroj sarajevskoj porodici Bakarević, čiji su članovi stoljećima bili uglavnom čohadžije, trgovci, telali i janjičari. Bejtić, *Ulice...*, 17, 143.

7) *Vakuf Atije, kćerke Hasan-efendije, sina Mehmed-age Halilbaša-zade (Halilbašić) iz Kučuk Katibove mahale u Sarajevu*¹⁸

Dana 25. šabana 1263. h.g. (9. VIII 1847) spomenuta je za potrebe Baščaršijske, Kučuk Katibove i džamije Sinan-vojvode hatun uvakufila: *3.000 groša*.

Mutevelija ovog vakufa je bio Mustafa-beg, sin Mehmeda Zaima iz Kučuk Katibove mahale.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sejid Abdurahmana Seida Mufti-zade (Muftić).

8) *Vakuf Osman-bega Dženeti-zade (Dženetić), sina Ali-bega iz Čokadži Sulejmanove mahale u Sarajevu*¹⁹

Dana 5. zul-hidždžeta 1263. h.g. (15. XI 1847) spomenuti je u korist sibjan-i mekteba kojeg je dao sagraditi i koji nosi naziv po njemu uvakufio: *dvije sobe* koje su napravljene na određenoj parceli u Mehmedbegovoj mahali²⁰, koje graniče s jedne strane kućom potomaka porodice Babi-zade (Babić), s dvije strane vlastitom kućom i baščom potomaka porodice Abdulkadir-begzade (Abdulkadirbegović) i sa četvrte strane javnim putem.

Potom je uvakufio: *dva dućana sa milćevima* koji se nalaze jedan do drugog u staroj Fišekčijskoj čaršiji u spomenutom gradu, koji graniče s jedne strane zidom magaze spomenutog vakifa, hadži Osman-bega, s druge magazom Derviša Ibrahim-age, s treće praznim placem nasljednika Abdullaha Fišekčije i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze spomenuta dobra plaćat će se godišnje po 392 akče stare mukate Isa-begovom vakufu.

Određeno je da se na površini od 338 kvadratnih aršina napravi mezarje i da se vakif i njegova porodica na tom mjestu ukopaju. Zatim je određeno da na preostalom zemljištu, mualim koji u ovom mektebu bude predavao, može sijati povrće i druge usjeve i da svaki dan prouči jedanput suru "Jasin" i tri puta suru "Ihlas" za vakifovu dušu.

Zatim je spomenuti vakif uvakufio i: *jedan vlastiti dućan sa magazom straga*, a koji se nalazi u staroj Tarakčijskoj čaršiji (Češljarskoj), koji graniči s jedne strane dućanom umrlog hadži Salih-efendije

¹⁸ TE:XXIV:173-175. GHB, Prijepis iz SSK br. 82, str. 125. U Kadićevoj *Hronici* kod prijepisa ove vakufname nisu navedeni svjedoci čina uvakufljenja. Mahala Kučuk Katiba je poznata kao *Mlini* ili *Nadmlini*. Bejtić, *Ulice...*, 17, 271.

¹⁹ TE:XXIV:187-190. GHB, Prijepis iz SSK br. 83, str. 14-15. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 161-162.

²⁰ Mahala Gazi Mehmed-bega je poznata kao *Bistrik*. Bejtić, *Ulice...*, 15, 104.

Trebe, s druge strane zidom magaze Kasapa-zade (Kasapović) i sa dvije strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalazi spomenuto dobro plaćat će se godišnje po 156 akči stare mukate Isa-begovom vakufu.

Također će se od prihoda stečenih izdavanjem spomenutih dućana davati plaća za mualima ovog mekteba i za muteveliju, kao i za potrebnu adaptaciju uvakufljenih dućana.

Mutevelija ovog vakufa je bio Ali-beg, buljukbaša.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane sejid Muhameda Arebija, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: mula Mustafa; Salih Jamak, zerger (kujundžija); mula Ibrahim Hamamdži-zade (Hamamdžić); mula Šerif Kesri-zade (Ćesrija); mula Hasan Oruč, tutundžija; mula Mehmed Garapli-zade (Garaplija); mula Ahmed hadži Osman-ogli (Hadžiosmanović), hamamdžija; mula Salih Abdihodžić; hadži Salih Hamza; mula Osman Osmaniš-ogli (Osmanišević); mula Ibrahim Čosić; mula Omer Čabrija; Abdullah Rašid-efendija; Ali-efendija Hasib-zade (Hasibović); muhzir Čančo; Ibrahim Agić; Abdullah-aga Andžaga; Salih-aga Žiga-zade (Žiga); mula Ibrahim Hodžić; mula Salih Iščeta (Ščeta / Šeta); hadži Muharem-beg; Fejzullah-beg i mula Ahmed Buljugija (Buljugić).

9) *Vakuf Muhameda Šakir-efendije, sina Mehmeda Muid-efendije iz mahale Vekil-harča u Sarajevu*²¹

Dana 21. muharrema 1264. h.g. (30. XII 1847) spomenuti je u korist džamije Vekil-harča uvakufio: *jedan vlastiti kalajdžijski dućan i magazu straga* u Kazandžiluku u mahali poznatoj kao Oprkanj ili po drugom imenu Ibrikčijska u spomenutom gradu, a koji graniče s jedne strane dućanom nasljednika umrlog Ibrahima Sefer-ogli (Seferović) sandžaktara, s druge zidom magaze Hadžišaban-zadeler (Hadžišabanovića) i sa dvije strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje po....²² akči stare mukate Isa-begovom vakufu.

Prihodi će se koristiti za kupovinu zejtina za paljenje kandilja uz ramazan i druge mubarek noći, za platu imamu i mujezinu ove džamije, za adaptaciju ove džamije i uvakufljenog dućana i magaze, kao i za mutevelijinu platu.

Mutevelija ovog vakufa je bio kadija Ahmed Munib-efendija Glođo-zade (Glođo), sin Mehmeda Salim-efendije.

²¹ TE:XXIV:211-213. GHB, Prijepis iz SSK br. 83, str. 26. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 89-91.

²² Iznos mukate je izostavljen.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sejid Muhameda Arebija, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: ponos zapovjednika, miriliva²³ časni sejid Mehmed Fadil-paša, sin sejid Mustafe Nuruddin-efendije Šerif-zade (Šerifović); ponos plemenitih muderisa, poštovani časni Hafiz Salih Redžai-efendija, sin Ibrahima Hilmi-efendije Uzuni-zade (Uzunić / Uzunija); ponos plemenitih kadija, blistavi hadži Muhamed Hilmi-efendija, sin hadži Ibrahima Goro-zade (Goro); ponos među sebi ravnima sejid Muhamed-aga, sin sejid hadži Salih-age Zildži-zade (Zildžić); ponos među sebi ravnima Salih-aga, sin Ibrahim-age Ragib-zade (Ragibović) [u narodu poznati po prezimenu *Vrago*]²⁴; ponos među sebi ravnima hadži Ahmed-aga, sin hadži Abdullah-age Tahmišćije; ponos primjernih hadži Abdullah sandžaktar, sin mula Mehmeda Zafrani-zade (Zafranija); ponos Knjige Abdullah Rašid-efendija Kesri-zade (Ćesrija); ponos Knjige Abdullah Ajni-efendija, sin Hasan-age [Hasagić]²⁵; ponos Knjige Mustafa-efendija, sin Hasana Fehmi-efendije Bojo-zade (Bojić) i ponos Knjige sejid Mehmed²⁶ Hašim-efendija, sin Davuda Arif-efendije [Šejh-zade iz Čelebi Pazara] (Šehović iz Rogatice).²⁷

10) *Vakuf Fatime Kanite hanume, kćerke Mehmeda Seid-efendije Hajri-zade (Hajrić) iz Čekrekči Muslihudinove mahale u Sarajevu*²⁸

Dana 5. zul-hidždžeta 1265. h.g. (23. X 1849) spomenuta je u korist medrese Abdulkerim-efendije Sim-zade Đumišića uvakufila: *jednu svoju vodenicu sa četiri okna na rijeci Zujevini u selu Osik*²⁹ butmirskog džemata koji se nalazi u sastavu sarajevske nahije.

Vakifa je odredila da se od stečenih prihoda plati glavnom muderisu i serdžuzhanu hadži Mehmedu Tahir-efendiji i poslije njega drugom muderisu koji bude učio džuzove, da se u šest soba ove medrese svaki dan naizmjenično prouči po jedan džuz i svaki mjesec prouči po jedna hatma za dušu njenih roditelja, a kada ona umre onda i za njenu dušu, da se plaća vaizu koji

²³ *Miriliva* – komadant live, oblasti veće od nahije i kadiluka, a manje od vilajeta.

²⁴ Ovaj podatak je dopisao Kadić.

²⁵ Isto.

²⁶ U Sidžilu GHB br. 83, str. 26 stoji ime Muhamed.

²⁷ Ovaj podatak je dopisao Kadić.

²⁸ TE:XXIV:349-352. GHB, Prijepis iz SSK br. 85, str. 14-16. Prijevod u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 99-100. Mahala Čekrekči Muslihudina je poznata kao *Čekrekčijina*. Bejtović, *Ulice...*, 16, 227-228, 400-401. U navedenom sidžilu pored navedenih imena svjedoka stoji i *mula Ahmed Sohta-zade (Softić)*.

²⁹ Danas Osijek, naselje u blizini Blažuja, zapadno od Sarajeva.

će biti određen da jedanput sedmično drži predavanja u Vekil-harčovoj džamiji i da svake godine u mjesecima redžebu, šabanu i ramazanu prouči hatmu njenim roditeljima, a poslije njene smrti i njoj. Zatim da se održava česma i njen vodovod u SAGR hadži Alijinoj mahali³⁰, kao i da se popravi kaldrma oko ove česme. Određena suma predviđena je i za održavanje uvakufljene vodenice i za platu muteveliji.

Mutevelija ovog vakufa je bio hadži Jusuf, sin Mehmeda.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane Ismaila Hakki Mufti-zade (Muftić), sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: uvaženi Mehmed Šakir-efendija, sarajevski muftija; poštovani muderis Sulejman Sun‘i-efendija; poštovani kadija hadži Mustafa Muhibbi-efendija; uvaženi kadija Sadullah-efendija Alikadi-zade (Alikadić); sejid Muhamed-aga Zildži-zade (Zildžić); hadži Ahmed-aga Tahmiš-zade (Tahmiščija / Tahmiščić); hadži Derviš-aga Handži-zade (Handžić); Husejn-aga Mašo-zade (Mašić); Salih-aga Žiga-zade (Žiga); gazganija / kazandžija Mehmed-aga Rami-zade (Ramić); Ali Riza-efendija Hasibefendi-zade (Hasibefendić); Abdullah Rašid-efendija Kesri-zade (Ćesrija); Salih Ragib-efendija Ćurči-zade (Ćurčić); Salih Sabri-efendija Hilmi-efendi-zade (Hilmiefendić); mula Salih Hubo-zade (Hubić); Ahmed-efendija Sohta-zade (Softić); Ali-efendija Alikadi-zade (Alikadić); mula Omer Ćabri-zade (Ćabrija); Mustafa-efendija Bojo-zade (Bojić) i hodža Ahmed sandžaktar.

11) *Vakuf Mustafa-age, sina hadži Rustem-age iz Havadže Kemaludinove mahale u Sarajevu*³¹

Dana 11. rebiul-ula 1266. h.g. (26. I 1850), spomenuti je u korist nekoliko sarajevskih džamija i mesdžida (Havadže Kemaludinove, Bakrbabine, Dudi Bule, Havadže Sinana, Kose Sinana, Šejh Magribije), za Novu medresu³² na Bendbaši, za gradnju 14 česmi ispred džamija i mesdžida na Komotinu i okolini, a isto toliko i vodovoda, zatim za

³⁰ Mahala SAGR hadži Alije je poznata kao *Hrid*. Bejtić, A., *Ulice...*, 16, 266.

³¹ TE:XXIV:361/14-20. GHB, Prijepis iz SSK br. 85, str. 36-37. Mahala Havadže Kemaludina je poznata kao *Ćemaluša*, koje je dobila po hodži Kemaludinu (Ćemaludinu). Bejtić, *Ulice...*, 245.

³² Nova medresa (“Medrese-i džedide” ili “Inadijja”), od 11 prostorijski, nalazi se u Kućuk Katibovoj mahali (Nad mlinima). Sagrađena je 1766/67. godine, a njen osnivač je Emir Sejdi Abdullah-efendija iz Amasije. Hajrudin Ćurić, *Muslimansko školstvo u Bosni i Hercegovini do 1918. godine*, “Veselin Masleša”, 1983., str. 88. U *Hronici* na nekoliko mjesta nailazimo na naziv ove medrese, s tim da je Kadić bilježi i pod nazivom *Bendbaša medresa*.

obnovu mostova na Miljacki u Ajas-pašinoj³³ i Bakrabinjoj mahali, za obnovu mosta u kasabi Sjenica u Starom Vlahu i za isplatu administrativnim službenicima koji su zaposleni u vakufu uvakufio: *2.500 zlatnika, što iznosi 50.000 groša.*

Mutevelija ovog vakufa je bio Husejn-aga Mašo-zade (Mašić), sin hadži Mustafa-age iz Sagrakči hadži Mahmudove mahale³⁴.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane Ismaila Hakki Mufti-zade (Muftić) sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: uvaženi Mehmed Šakir-efendija, sarajevski muftija; poštovani muderis Sulejman Sun‘i (Sunija)-efendija Sokolli-zade (Sokolović); kadija hadži Mustafa Muhibbi-efendija, pisar Sarajevskog šerijatskog suda; kadija Mehmed Saduddin-efendija Alikadi-zade (Alikadić); sejid Mehmed-aga Zildži-zade (Zildžić); kazandžija Mehmed-aga Rami-zade (Ramić); hadži Ahmed-aga hadži Abdullahaga-zade (Hadžiabduhahagić); hadži Abdullah-aga Zafrani-zade (Zafranija); hadži Derviš Salih-beg Handži-zade (Handžić); Salih-aga Žiga-zade (Žiga); Salih-aga Salić, krojački ćehaja; hadži Osman alajbeg, tabački ćehaja; hadži Derviš, pekarski ćehaja; hadži Abdullah Linga-zade (Linga), nalbantski ćehaja; hadži Mustafa Krivošija, ćehaja kaftandžija; hadži Mehmed³⁵ sandžaktar, sarački ćehaja; hadži Salih Nuh-zade (Nuhić), abadžijski ćehaja; hadži Mehmed Kajmak-zade (Kajmaković), halački ćehaja; hadži Salih Hamzić, mumdžijski ćehaja; hadži Mehmed Užičevi (Užičanin), čebedžijski ćehaja; mula Abdulhamid, čizmedžijski ćehaja; mula Ibrahim Hasić, bakalski ćehaja; mula Halil, kazandžijski ćehaja; mula Husejn, bičakćijski ćehaja; mula Mustafa Čadordži-ogli (Čadordžija), berberski ćehaja; Hasan-aga Šišić, travarski (atarski) ćehaja; Ali mula, duhandžijski ćehaja; Osman-aga Sočo-zade (Sočo), handžijski³⁶ ćehaja; Muhamed-aga Lošo-zade (Lošo / Lošić), kazaski ćehaja i Mustafa-aga Guto-ogli (Gutić), ćehaja nedžara.

12) *Vakuf Naile hatun, kćerke Ahmed-age iz Ajas-pašine mahale u Sarajevu*³⁷

Dana 5. ševvala 1266. h.g. (15. VIII 1850) spomenuta je u korist Bakrabinje džamije uvakufila: *deset dijelova od njenih 32 dijela dućana i magaze koji se nalaze u blizini Carevog mosta u spomenutom gradu, vodenicu sa dva okna koja je napravljena na rijeci*

³³ Mahala Ajas-paše je poznata kao *Kulukčije*, a dobila je naziv po kulukčijama – sabljarima, koji su radili u čaršiji oko Ajas-pašine džamije. Bejtić, *Ulice...*, 393.

³⁴ Mahala Sagrakči hadži Mahmuda je poznata kao *Ulomljenica*. Bejtić, *Ulice...*, 16, 371.

³⁵ Napomena: u Sidžilu br. 85, str. 37, stoji ime Mahmud.

³⁶ *Handžija* – upravitelj ili zakupac hana.

³⁷ TE:XXIV:361/53-56. GHB, Prijepis iz SSK br. 85, str. 76-77. Izvod iz vakufname u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, I dio, str. 172.

Dobrinji u selu Kobil Dolu³⁸ butmirskog džemata koji pripada sarajevskoj nahiji i 3.000 groša.

Prihodi će se koristiti za platu vaizu koji će držati predavanja džematlijama ove džamije 3 mjeseca, za kupovinu nekoliko mukavâ koje će se paliti u ovoj džamiji, za kupovinu 3 ovna od 100 groša za Kurban bajram za spas njene i duše njenih roditelja, za održavanje uvakufljenih dobara i za mutevelijinu platu.

Mutevelija ovog vakufa je bio hadži Mehmed Semiz-zade (Semiz), sin Ahmed-age iz Havadže Kemaludinove mahale.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane Ismaila Hakki Mufti-zade (Muftić), sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Rašid-efendija Kesri-zade (Ćesrija); Ragib-efendija Ćurči-zade (Ćurčić); Mustafa-efendija Fehmi-zade (Fehmija / Fehmić); Abdullah Hodžić; hadži Mehmed Ćadorić; hadži Abdullah, kalfa; mula Mustafa, sin Saliha; Ibrahim Čančo; hadži Hafiz Tranpa; mula Hasan Prozorli (Prozorčanin / iz Prozora); Salih Buha; Abdullah Belgradi (Konjičanin / iz Konjica³⁹) i Mustafa, sin Mehmeda.

13) *Vakuf Junus-age Dalagi-zade (Dalagija), sina šejha hadži Hasan-efendije iz Buzadži-zade hadži Hasanove mahale u Sarajevu*⁴⁰

Dana 25. ševvala 1266. h.g. (4. IX 1850) spomenuti je u korist kadirijske tekije koja se nalazi u Mimar Sinanovoj mahali⁴¹ u spomenutom gradu uvakufio: *bašču sa vočkama* koja se nalazi u Čokadži hadži Sulejmanovoj mahali u Sarajevu, koja graniči s dvije strane konakom mirilive, poštovanog Mehmeda Fadil-paše, s treće baščom Mehmed-bega Dženeti-zade (Dženetić) i sa četvrte strane kućom hadži Mehmeda Šakote, abadžije. Nalazi se na vakufu umrlog Silahdar Mustafa-paše, a prihodi od nje su namijenjeni šejhovima spomenute kadirijske tekije. Mutevelija navedene bašče, Junus Dalagi-zade (Dalagija), sin umrlog šejha hadži Hasan-efendije iz Buzadži-zade hadži Hasanove mahale, došao je na časni šerijatski sud i izjavio da je njegov opunomoćenik sejid Mehmed Fadil-paša, sin sejid Mustafe Nuruddin-efendije, punopravni vlasnik ćepenka / ćefenka (peyke)⁴² koji se nalazi u Atarskoj ulici, a koji graniči s jedne strane jednim ćepenkom nasljednika Adžem-zadeler (Adžemovića) i sa tri strane

³⁸ Danas selo Kobiljdo kod Kasindola, jugozapadno od Sarajeva.

³⁹ U dokumentima se za kasabu Konjic, pored imena Belgradžik koristilo i ime Belgrad.

⁴⁰ TE:XXIV:361/57-58. GHB, Prijepis iz SSK br. 85, str. 40. Mahala Buzadži-zade Hadži Hasana je poznata kao *Defterdarina mahala* ili *Na Lugavinu sokaku* (danas poznatija kao *Logavina*). Bejtović, *Ulice...*, 16, 78, 232.

⁴¹ Mahala Mimar Sinana je poznata kao *Golobrdica*. Bejtović, *Ulice...*, 17, 163.

⁴² *Peyke* (per.) = *ćepenak*.

javnim i zasebnim putem. Izjavio je da njegov opunomoćenik želi da ga zamijeni za navedenu bašču.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane Ismaila Hakki Mufti-zade (Muftić), sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: hadži Mustafa Muhibbi-efendija; Rašid-efendija Kesri-zade (Ćesrija); Ragib-efendija Ćurči-zade (Ćurčić); Salih-efendija Ibrahimefendi-zade (Ibrahimefendić); mula Omer Ćabri-zade (Ćabrija); Ali-aga Kula; muhzir Čančo i ostali prisutni.

14) *Vakuf hadži Sulejmana Ćiro-zade (Ćiro), sarača, sina Hasan-age, sina Ahmeda sandžaktara iz Havadže Kemaludinove mahale u Sarajevu*⁴³

Dana 21. džumadel-ula 1267. h.g. (25. III 1851) spomenuti je u korist Havadže Kemaludinove džamije uvakufio: *dućan sa ćepenkom* koji se nalazi u Saračima u spomenutom gradu, koji graniči s jedne strane dućanom žene Mustafa-age Mlačo-zade (Mlačo), s druge dućanom žene umrlog hadži Emin-age, s treće dućanom hadži Mahmuda sandžaktara i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj je ovo dobro plaćat će se mukata Firuz-begovom vakufu.

Mutevelija ovog vakufa je bio Mustafa-aga Pašo-zade (Pašić), sin Husejn-age.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane sejid Mustafe, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: hadži Salih, sin hadži Mustafe; mula Mustafa Sarač, sin Mehmeda K'šlaka (Kršlak); hadži Mustafa Bolić / Bulić, sin Saliha; Mustafa Karić, sin Mustafe; mula Ibrahim Fočić, sin Mehmeda; Muhamed Denišli-zade (Denišlija / Denišlić), sin Mehmeda; Derviš Ali-efendija, sin...⁴⁴; Ebu Bekir-efendija, sin Sabit-efendije i Salih Sabri-efendija, sin Ibrahim-efendije.

15) *Vakuf hadži Salih-age Ago, sarača, sina hadži Mustafe iz Ajas-pašine mahale u Sarajevu*⁴⁵

Prvog dana mjeseca džumades-sani 1268. h.g. (23. III 1852) spomenuti je u korist Ajas-pašine džamije uvakufio: *magazu i nad njom sobu za izdavanje* koja se nalazi u Saračima u spomenutom gradu, koja graniči s dvije strane sa "Novim hanom" u blizini Firuz-begova hamama (Gazi Husrev-begov vakuf, poznat i po imenu Morića-han)

⁴³ TE:XXV:70-74.

⁴⁴ U tekstu je izostavljeno ime oca.

⁴⁵ TE:XXV:100-102. GHB, Prijepis iz SSK br. 86, str. 82. Izvod iz vakufname u: Ke-mura, *Sarajevske džamije...*, II dio, str. 253.

i olucima magaze hadži Derviša Sarača, s treće zidom magaze Salih-age K'z-ogli (Krzović) i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze ova dobra plaćat će se godišnje po 60 akči stare mukate Firuz-begovom vakufu.

Prihodi će se koristiti za svijeće koje će se paliti u ovoj džamiji, za kupovinu ovna koji će se klati za Kurban bajram, za popravak drvene ćuprije na rijeci Zujevini u Hadžićima blizu Sarajeva, kao i za popravak kaldrme u selu Garovice⁴⁶.

Mutevelija ovog vakufa je bio Mustafa-aga.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane Jusufa Zijauddina Sivasi-zade, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: hadži Mahmud Sarač sandžaktar; hadži Salih Misirli (Misirlija), sarač; Mujaga Zatlak-zade (Zatlak); Muharem Zildži-ogli (Zildžić); Mehmed Denišli-ogli (Denišlija / Denišlić) i njegov brat Ahmed; Mustafa Ismajliš (Smajiš); Sulejman Čelebić, sarač; Mehmed i Mustafa Resulović; Abdulhamid Paje-ogli (Pajević); Ahmed Polučević?; hadži Salih Džino-zade (Džino / Džinić); Sulejman hadži Ahmed-zade (Hadžiahmetović); mula Salih Telalaga-zade (Telalagić); mula Omer Čabri-zade (Čabrija); mula Salih, muhzir; mula Mehmed Trnika (Trnka) i Mehmed Gurda.

16) *Vakuf Mustafa-efendije, sina Hasan-age iz mahale Havadže Kemaludina u Sarajevu*⁴⁷

Dana 25. rebiul-ula 1271. h.g. (17. XII 1854) spomenuti je u korist džamije Mehmed-bega Minnet-zade (Minetović) uvakufio: 9.200 groša.

Određeno je da se iza namaza prouči po jedan džuz Kur'ana, tj. mjesečno po jedna hatma. Sredstva će se koristiti za platu imamu, mujezinu i muteveliji, za kupovinu ulja za paljenje kandilja u mjesecu ramazanu i za njihovo održavanje.

Mutevelija ovog vakufa je bio hafiz hadži Abdullah Kaukčija, sin hadži Ibrahima iz Kebkebirove mahale⁴⁸.

17) *Vakuf Salih-age, sina Ibrahim-age iz Jahja-pašine mahale u Sarajevu*⁴⁹

Dana 17. ševvala 1271. h.g. (4. VII 1855) spomenuti je uvakufio: kuću sa četiri velike i male sobe za izdavanje na donjem spratu i

⁴⁶ Danas selo Garovice, sjeverno od Hadžića.

⁴⁷ TE:XXV:160-163 i 167. Posljednja stranica ove vakufname nalazi se na str. 167 u Kadićevoj Hronici i izostavljena su imena svjedoka.

⁴⁸ Mahala Kebkebir je poznata kao *Mišćina mahala*. Bejtović, *Ulice...*, 16, 84.

⁴⁹ TE:XXV:164-165. GHB, Prijepis iz Sidžila vakuf-nama br. 19. Mahala Jahja-paše je poznata kao *Čurčića mahala*. Bejtović, *Ulice...*, 15, 415-416.

četiri velike i male sobe na gornjem spratu koje se nalaze u Džami-i atik mahali u spomenutom gradu, koja graniči s jedne strane kućom Ibrahim-age Hakir-zade i sa tri strane javnim putem.

Prihodi će se koristiti za službu bibliotekara u biblioteci Osmana Šehdi-efendije koja se nalazi u dvorištu Atik džamije, za službu muvekitu u muvekithani koja je preko puta spomenute biblioteke, za muteveliju i za adaptaciju uvakufljene kuće.

Mutevelija ovog vakufa je bio Rešid.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane hadži Mehmeda Emina Kadi-zade (Kadić), sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: poznavalac šerijatskog prava Mehmed Šakir-efendija, sada imenovan za izdavanje fetvi; plemeniti muderis i član Medžlisa Salih Redžai-efendija; plemeniti muderis i član Medžlisa časni Abdullah Rašid-efendija; istaknuti Mehmed-aga, zapovjednik valijine svite i član Medžlisa; plemeniti muderis i član Medžlisa Sunullah-efendija i ostali prisutni.

18) *Vakuf hadži Atije hanume hatun, kćerke Ali-bega iz mahale Kalin hadži Alije u Sarajevu*⁵⁰

Dana 3. safera 1280. h.g. (21. VII 1863) spomenuta je u korist džamije Kalin hadži Alije uvakufila: *kuću sa bostanom* koja se nalazi u Džami-i atik mahali u spomenutom gradu, koja graniči s jedne strane kućom Ali-age Zildži-zade (Zildžić), s dvije kućom i bostanom žene poštovanog Abdullaha Rašid-efendije, Fatime hanume, kćerke hadži Osman-bega Dženeti-zade (Dženetić) i zasebnim putem i sa četvrte strane javnim putem.

Mutevelija ovog vakufa je bio hafiz Mehmed Emin-efendija, sin hafiza Šerif-efendije iz Timurhanove mahale.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane sejid hadži Muhameda Nuruddina, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Ragib-efendija, glavni pisar; Jusuf-efendija Muhibbi-zade (Muhibija); Edhem-efendija Rasih-zade (Rasihović); Rašid-efendija Kesri-zade (Ćesrija); Mustafa-aga Mašo-zade (Mašić); Mehmed-aga Kaputan-ogli (Kapetanović); Ebu Bekir-aga Ragib-zade (Ragibović); mula Salih Išteta (Šteta / Šeta); mula Salih Harbić; Ebu Bekir-efendija Kadi-zade (Kadić); Abdulkerim-efendija Defterdari-zade (Defterdarević / Defterdarija / Teftedarija) i ostali prisutni.

⁵⁰ TE:XXV:372-374. Ispod prijepisa ove vakufname u Kadićevoj *Hronici* stoji autorova napomena da "postoji još jedna vakufnama spomenutog vakifa iz 1283. godine".

- 19) *Vakuf hristijana Jefte Jakšića, sina Tanasija iz Latinluk mahale u Sarajevu, koji je porijeklom iz sela Žakova⁵¹ u kadiluku Trebinje u sastavu Hercegovačkog sandžaka⁵²*

Dana 23. ramazana 1281. h.g. (20. II 1865) spomenuti je u korist crkve⁵³ u Ajas-pašinoj mahali uvakufio: *kuću u vlastitom posjedu sa kuhinjom i dvjema sobama na gornjem spratu i dućan sa kamenom magazom na donjem spratu* u Latinluk mahali, koji graniče s jedne strane kućom hadži Koste, s druge kućom Paje Kauzina, s treće zasebnim putem i sa četvrte strane javnim putem i *iznos od 2.000 groša*.

Upravitelj ovog vakufa je bio Đorđi (Đorđije), sin Nikole iz Ferhad-begove mahale⁵⁴.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren na osnovu potvrde iz crkve. Pisar: Ebu Bekir Sidki-efendija Kadi-zade (Kadić).

- 20) *Vakuf hadži Atije hanume hatun, kćerke Ali-bega Moro-zade (Morić), sina Abdullaha iz mahale Kalin hadži Alije u Sarajevu⁵⁵*

Dana 3. rebiul-ula 1283. h.g. (17. VII 1866) spomenuta je u korist džamije Hadži Kalin Alije uvakufila: *jedan tesarski / stolarski dućan* koji se nalazi u blizini Latinske ćuprije u spomenutom gradu, koji graniči s dvije strane hanom i aščinicom Nuri-age Defterdari-zade (Defterdarević / Defterdarija / Tefterdarija), s treće dućanom Abdullaha Sudžuke i sa četvrte strane javnim putem.

Mutevelija ovog vakufa je bio hafiz Mehmed Emin-efendija, sin Šerifa Hafiz-efendije.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane Jusufa Agaha, sina Mehmeda, sarajevskog kadije.

- 21) *Vakuf Abdullaha Rašid-efendije Kesri-zade (Ćesrija), sina Mehmeda Sadik-efendije iz Džami-i atik mahale u Sarajevu⁵⁶*

Dana 7. zul-kadeta 1284. h.g. (3. III 1868) spomenuti je u korist džamije u selu Mokro⁵⁷ i za potrebe Fadil-pašinog mekteba i

⁵¹ Danas istoimeno selo u okolini Trebinja.

⁵² TE:XXVI:55-56. Izostavljena su imena svjedoka. Latinluk mahala je poznata kao *Frenkluk mahala*. Bejtić, *Ulice...*, 18, 327.

⁵³ Riječ je o pravoslavnoj Novoj crkvi, čiji je temelj položen 25. juna 1863., a dovršena 1872. godine. Vladislav Skarić, *Izabrana djela: Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije*, knjiga I, "Veselin Masleša", Sarajevo 1985., str. 266.

⁵⁴ Mahala Ferhad-bega je poznata kao *Ferhadija*, a nalazi se u središnjem dijelu Sarajeva. Bejtić, *Ulice...*, 15, 200.

⁵⁵ TE:XXVI:81b-82. U Kadićevoj Hronici kod prijepisa ove vakufname nisu navedeni svjedoci čina uvakufljenja. Izvod iz vakufname u: Kemura, *Sarajevske džamije...*, II dio, str. 303.

⁵⁶ TE:XXVI:114-116.

⁵⁷ U *Putopisu* Evlije Čelebije nailazimo na podatak da u selu Mokro "ima više hanova, jedna džamija i sobe za paše". Evlija, Čelebi, *Putopis : odlomci o jugoslovenskim zemljama*, "Sarajevo – Publishing", Sarajevo 1996, str. 262.

medrese u Džami-i atik mahali uvakufio: *jedan šareni (aladžali) han uz štalu za sijeno* koji se nalazi u selu Mokro u spomenutom gradu, koji graniči s jedne strane njivom Mustafa-age Čikića, sina Ibrahim-age, s dvije njivom spomenutog Rašid-efendije i sa četvrte strane javnim putem.

Prihodi će se koristiti za popravku džamije, za 3 kurvana i da se njihovo meso podijeli sirotinji za Kurban bajram, potom za platu mualimu i pomoć za njegove učenike, za adaptaciju uvakufljenog hana i česme koja se nalazi ispred njega i za adaptaciju kuće Fatime hatun, supruge mula Saliha Ćurči-zade (Ćurčić).

Mutevelija ovog vakufa je bio Salih Nezir-efendija Zildži-zade (Zildžić), sin Mehmed-age iz Džami-i atik mahale.

Među svjedocima su bili: istaknuti Sunullah-efendija, član Medžlisa live; poštovani Ragib-efendija, reis-i cinayet; poštovani Jusuf-efendija, glavni sudski pisar; Mustafa-aga Bakari-zade (Bakarević); Ebu Bekir-efendija Kadi-zade (Kadić); Mehmed Šefik-efendija Muderis-zade (Muderizović); Sulejman-efendija Rušdi-zade (Ruždić); hadži Edhem-aga Kesri-zade (Ćesrija) i Abdullah-efendija Đonlagić Visočali (Visočanin / iz Visokog).

22) *Vakuf Mehmeda Hulusi-efendije, sina Abdullaha, sina Abdurahmana iz Mufti Sulejmanove mahale*⁵⁸

Dana 25. zul-hidždžeta 1284. h.g. (19. IV 1869) spomenuti je uvakufio: *3.000 groša i vlastitu kuću* koja se nalazi u Mufti Sulejmanovoj mahali u spomenutom gradu, a graniči s jedne strane kućom ašči-je Sadik-age, sina Abdullaha, s druge kućama nasljednika umrlog Mustafe Pećelije, sina Husejna i sa dvije strane javnim putem.

Određeno je da se od ostvarenih prihoda jedna polovina utroši za popravak česme na Alifakovcu, a od druge obezbijedi plata, i to: 2/3 muteveliji i 1/3 naziru vakufa. Mutevelija vakufa treba da bude iz vakifove mahale, a da za nazira vakufa, za njegova života, bude imenovan berber Salih, sin Abdullaha iz Šejh Bagdadijeve mahale⁵⁹ u spomenutom gradu, a nakon njegove smrti da ga naslijede njegovi muški potomci.

Mutevelija ovog vakufa je bio sarajevski naib Jusuf Agah-efendija, sin Mehmed-efendije.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane sejid Muhameda Ćamila, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Salih Nezir-efendija; sudski pisar Ebu Bekir Sidki-efendija Kadi-zade (Kadić);

⁵⁸ TE:XXVI:117-120.

⁵⁹ Šejh Bagdadijeva mahala je poznata kao *Pastrma*. Bejtić, *Ulice...*, 16, 183.

sudski pisar Mehmed Šefik-efendija Muderis-zade (Muderizović); sudski pisar Hasan Nijazi-efendija Fočali (iz Foče); sudski pisar Mahmud Hamdi-efendija Novoselli (iz Novosela); trgovac hadži Mustafa-aga Zafranija; Husejn-aga Fočo-zade (Fočo / Fočić); hadži Mehmed-aga Iskender (Skender); hadži Mustafa-aga Hamamdžija i ostali prisutni.

- 23) *Vakuf Nefise hatun, kćerke Sulejman-age Mašo-zade (Mašić), sina hadži Husejna iz Buzadži-zade hadži Hasanove mahale u Sarajevu*⁶⁰

Dana 21. rebiul-evvela 1289. h.g. (30. V 1872) spomenuta je u korist Buzadži-zade hadži Hasanove džamije uvakufila: *dućan sa magazom straga* koji se nalazi na br. 69 u Ćurčiluku u spomenutom gradu, koji graniči s jedne strane dvorištem Gazi Husrev-begove džamije, s druge dućanom i magazom hadži Đorđije Damjanovića, sina Damjana, s treće dućanom i magazom Riste Fočića, sina Adama i sa četvrte strane javnim putem.

Za parcelu na kojoj se nalaze ova dobra plaćat će se godišnje po 360 akči stare mukate Gazi Husrev-begovom vakufu.

Mutevelija ovog vakufa je bio Sulejman-efendija Rušdi-zade (Ruždić), sin Mehmed-efendije.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane sejid Ali Hajdara Nesuhi-zade, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Ebu Bekir-efendija, sudski pisar; hadži Mustafa-efendija, računovođa vakufa; Mustafa-aga Mašić, sin Ibrahim-age; Osman-beg Buturi-zade (Buturović); hadži Hafiz Mustafa-efendija, upravitelj Državne blagajne; Ibrahim-aga Žiga i njegov brat Alija; Ahmed-aga Mašić; Mehmed-aga Defterdar-zade (Defterdarević / Defterdarija / Tefte-darija) i njegov brat Ali-aga i ostali prisutni.

- 24) *Vakuf sejid Muhameda Fadil-paše Šerif-zade (Šerifović), sina Mustafe Nuruddin-efendije, sina sejid Hašim-efendije iz Sarajeva*⁶¹

Dana 9. zul-hidždžeta 1289. h.g. (8. II 1873) spomenuti je za potrebe mekteba i medrese čiji je osnivač ostavio veliki vakuf u Sarajevu i drugim mjestima:

⁶⁰ TE:XXVI:172-174.

⁶¹ TE:XXVI:185-208 i TE:XXVI:211-230. Ovo je vakufnama najbogatijeg vakufa XIX stoljeća u Bosni i Hercegovini. Kao vakif brojnih zadužbina u Sarajevu i u nekim drugim mjestima u Bosni, Fadil-paša je dao pečat urbanom razvoju svoga grada u njegovo vrijeme. Fadil-pašin vakuf je početkom XX stoljeća spadao među tri najbogatija u Bosni i Hercegovini, a drugi je u Sarajevu poslije Husrev-begova. Fehim Nametak, *Fadil-paša Šerifović: pjesnik i epigrafičar Bosne*, Sarajevo, 1980., str. 64.

- trinaest dućana i devet magaza u vlastitom posjedu koji se nalaze na br. 3, 5, 7 i 9 u Ćurčiluku, na br. 58, 60 i 62 u drugom Ćurčiluku i na br. 1, 3, 5, 7, 9 i 11 u Tašlihanu u Kujundžijskoj čaršiji u spomenutom gradu. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje po 485 akči stare mukate vakufu Mehmed-bega Minnet-zade (Minetović);
- dućan u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 29 u ulici ćurčija u spomenutoj čaršiji. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 15 akči stare mukate vakufu Mehmed-bega Minnet-zade (Minetović);
- dućan sa magazom u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 58 u čaršiji Mali Ćurčiluk u spomenutom gradu;
- dućan sa magazom u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 60 u spomenutoj ulici i čaršiji;
- dva dućana jedan do drugog sa magazom u vlastitom posjedu koji se nalaze na br. 29 u ulici Gazi Husrev-begove džamije i na br. 37 u ulici ćurčija u spomenutoj čaršiji. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje ukupno po 300 akči stare mukate Ajas-pašinom vakufu;
- tri dućana jedan do drugog sa tri magaze u vlastitom posjedu koji se nalaze na br. 35 i 37 u ulici Kolobara han u Bazardžanima u spomenutom gradu. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje ukupno po 443 akče stare mukate Isabegovom vakufu;
- dućan sa ćepenkom ispred, koji se nalazi na br. 3 u Halvadžiluku u spomenutom gradu. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje ukupno po 180 akči stare mukate Havadže Durakovom vakufu;
- dućan u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 146 u ulici Husrev-begove džamije u Saračima u spomenutom gradu. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje ukupno po 84 akče stare mukate Firuz-begovom vakufu;
- magaza u vlastitom posjedu koja se nalazi na br. 68 u ulici Eski hamam u spomenutoj čaršiji. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje po 70 akči stare mukate Firuz-begovom vakufu;
- kuća za izdavanje sa velikim bostanom u vlastitom posjedu koja se nalazi na br. 3 u ulici Ćurčiluk u Jahja-pašinoj mahali u spomenutom gradu;
- veliki bostanluk u vlastitom posjedu i magaza koja se nalazi na br. 14 u mahali Hadži Alije Kalina u spomenutom gradu. Za parcelu

- na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 720 akči stare mukate Jahja-pašinom vakufu;
- kuća za izdavanje sa bostanom u vlastitom posjedu koja se nalazi na br. 8 u Galata ulici u spomenutoj mahali. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 140 akči stare mukate spomenutom Jahja-pašinom vakufu;
  - kuća za izdavanje u vlastitom posjedu koja se nalazi na br. 10 i 12 u Galata ulici u spomenutoj mahali. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 150 akči stare mukate Jahja-pašinom vakufu;
  - ruševan objekat u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 36 u Zildžiluku u Hadži Isaovoj mahali⁶² u spomenutom gradu. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 30 akči stare mukate Isa-begovom vakufu;
  - kafana i vodenica sa jednim oknom napravljena na Moščanici na parceli br. 1 u ulici gdje se nalazi vila Šerif Osman-paše izvan zidina tvrđave, a koja sa četiri strane graniči sa javnim i privatnim putem. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje ukupno po 360 akči stare mukate Iskender-pašinom vakufu;
  - pilana napravljena na rijeci Miljacki koja se nalazi na br. 32 u selu Kadi köy (Kadino selo)⁶³ u džematu Mokro koji pripada spomenutom gradu;
  - druga pilana napravljena na rijeci Miljacki koja se nalazi u spomenutom selu;
  - han sa pojatom koji se nalazi u selu Romanija koje pripada spomenutom džematu;
  - han, kafana i pojata koji se nalaze na br. 22 na lokalitetu Dobrinja most u selu Gornji Stup u džematu Butmir;
  - vodenica sa jednim oknom koja je poznata kao “Suhodol” napravljena na rijeci Suhodol na br. 13 u selu Donji Stup u spomenutom džematu;
  - han u vlastitom posjedu koji se nalazi na br. 22 u selu Lužani koje pripada spomenutom džematu. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 480 akči stare mukate Čegal-zade Rustem-pašinom vakufu;
  - vodenica sa tri okna napravljena na rijeci Večerici koja se nalazi na br. 17 u selu Bačevo u spomenutom džematu;
  - han, kuća, staja i slamarnik koji se nalaze na lokalitetu poznatom kao Hanići u džematu Sokolovići u kadiluku Čelebi Pazar (Rogatica);

⁶² Hadži Isaova mahala je poznata kao *Dugi sokak*. Bejić, *Ulice...*, 17, 148.

⁶³ Kadino selo, danas selo unutar naselja Mokro.

- han sa bostanlukom koji se nalazi na prijelazu Lipova u kadiluku Srebrenica;
- konak koji se nalazi na br. 58 na Atmejdanu u Čoban Hasanovoj mahali sa nekoliko pratećih objekata: baščom, selamlukom (muški dio) i kućama;
- 12 dućana jedan do drugog koji se nalaze u kasabi Modriča u kadiluku Gračanica u Zvorničkom sandžaku. Za parcelu na kojoj se nalaze navedena dobra plaćat će se godišnje ukupno po 120 akči stare mukate džamiji koju je podigao defterdar Osman-efendija;
- selamluk konaka (muški dio) poznat kao “Eski selamluk” koji se nalazi na broju 26 u spomenutoj ulici i mahali preko puta spomenutog konaka;
- harem (ženski dio) koji se nalazi u selu Donji Stup koje je u sastavu džemata Butmir u spomenutom gradu. Iza njega se nalazi bašča i kuhinja, a preko puta soba za subaše, ambar i bostan;
- konak koji se nalazi u Bačevu, na obali rijeke Bosne u selu Lužani u džematu Hrasnica u spomenutom gradu sa nekoliko pratećih objekata, selamlukom i haremom;
- kuća sa baščom koja se nalazi u vlastitom posjedu u Hamam ulici u Čokadži Sulejmanovoj mahali. Za parcelu na kojoj se nalazi navedeno dobro plaćat će se godišnje po 180 akči stare mukate kadirijaskoj tekiji čiji je osnivač Silahdar Mustafa-paša Sinanaga-zade (Sinanagić)...

Prihodi će se koristiti za održavanje medrese koja je imala devet soba i dersšanu, za stipendiju učenicima koji su stanovali u navedenim sobama ove medrese, i to po tri učenika u jednoj sobi, tako da ih je maksimalno u internatu bilo 27. Zatim za platu muderisu ove medrese⁶⁴, za ulje radi paljenja kandilja na vratima predvorja spomenute medrese, za kapidžiju koji će paliti kandilj pred kapijom medrese i pred mezarima njegove rodbine koji se nalaze tik uz medresu, određena suma za učače mukabele, za 5 glava kurbana i da se dio tog mesa podijeli siromašnima. Zatim, za platu mutevelijama Gazi Husrev-begove džamije i imamu džamije u Čoban Hasanovoj mahali⁶⁵, za adaptaciju i održavanje džamije u Čoban Hasanovoj mahali, za adaptaciju predvorja džamije u Pešiman hadži Husejnovoj

⁶⁴ “odredivši da se muderisu njegove medrese daje mjesečno 150 groša, tj. godišnje 1800 groša ili 15 turskih lira...” *Up. Ismet Kasumović, Školstvo i obrazovanje u Bosanskom ejaletu za vrijeme Osmanske uprave*, Islamski kulturni centar Mostar, Mostar 1999., str. 184.

⁶⁵ Mahala Čoban Hasana je poznata kao *Čobanija*. Bejtović, *Ulice...*, 17, 358.

mahali⁶⁶, za platu muvekitu u muvekithani koja je napravljena u haremu džamije Gazi Sultan Mehmed-hana (Careva džamija), za adaptaciju turbeta šejha Mahmuda u Vogošći kao i turbeta Šemsi i Ajni-dedeu u Ali-pašinoj mahali⁶⁷ u spomenutom gradu. Potom, za platu svakom mualimu koji bude predavao u sibjan mektebu koji je uvakufila Ćamila hanuma⁶⁸, za platu svakom muderisu koji bude predavao u medresi u kasabi Modriča koja je napravljena od strane njenih stanovnika, zatim za popravak cijevi koje dovode vodu do česmi koje se nalaze na gornjoj strani Bezistana poznatog kao "Brusa Bezistan", a odatle do česme koja se nalazi u Kujundžiluku, popravak cijevi od česmi koje se nalaze na početku Zildžiluka, a čija je voda preuzeta sa izvora Hrvatina itd.

Mutevelija ovog vakufa je bio Sulejman Sun'efendija, sin Abdullah-efendija iz Mimar Sinanove mahale.

Ovaj čin uvakufljenja je ovjeren od strane Muhameda Rešada, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: časni Mustafa Hilmi-efendija, sarajevski muftija; časni Ragib-efendija Ćurči-zade (Ćurčić), od mula; cijenjeni hadži Derviš-aga, carski konjušar; cijenjeni Sunullah Efendi-zade (Efendić); istaknuti Salih-efendija; plemeniti muderis Muhamed-efendija Mufti-zade (Muftić); plemeniti Salih Nezir-efendija Zildži-zade (Zildžić), muderis; slavni Mehmed Asim-efendija Redžai-zade (Redžaija), iz četvrtne klase; uvaženi Hilmi-efendija, direktor arhiva spomenute klase; Mustafa-efendija, upravitelj vakufa; plemeniti muderis Abdullah-efendija Hafiz-zade (Hafizović); uvaženi sejid Hašim-efendija; Hamza-aga Vatrenjak-zade (Vatrenjak); Vejsil-efendija Isvirzo-zade (Svrzo); Mehmed Šefik-efendija Muderis-zade (Muderizović); Fehim-efendija Alikadi-zade (Alikadić); Salih-efendija, muvekit; hadži Mehmed Zaim-beg Ihrasnica (Hrasnica); Mehmed-aga Ibširi-zade (Ibširić / Ibširović); hadži Abdullah-aga Zildži-zade (Zildžić); Ali-aga Prišlo / Prišljo; Hafiz-efendija, muvekit i ostali prisutni.

25) Vakuf Abdi-age Šišića, sina Hasana iz Sarač Alijine mahale⁶⁹

Dana 5. rebiul-ahira 1294. h.g. (20. IV 1877) spomenuti je za potrebe Davud čelebijine džamije uvakufio: *kuću u vlastitom posjedu*

⁶⁶ Pešiman hadži Husejnova mahala je poznata kao *Fazlagina mahala*. Bejtić, *Ulice...*, 16, 248.

⁶⁷ Mahala Ali-paše je poznata kao *Alipašina*. Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini*, knj. I, "Veselin Masleša", Sarajevo 1974., str. 400 (dalje: Mujezinović, *Islamska epigrafika...*, I).

⁶⁸ Ćamila hanuma, kći Omer-age Fazliaga-zade (Fazlagić) je Fadil-pašina majka.

⁶⁹ TE:XXVI:354-355. Sarač Alijina mahala je poznata kao *Vrbanjuša*. Bejtić, *Ulice...*, 172.

sa baščom u Sarač Alijinoj mahali, koja graniči s jedne strane kućom Osmana mula age Ismajiša (Smajiš), sina Abdullaha i baščom u vlastitom posjedu mutevelije Mehmeda, s druge kućom i baščom Alije Carinika, sina Abdullaha, s treće posebnim i sa četvrte strane javnim putem.

Prihodi će se koristiti za klanje kurbana, za učenje Kur'ana i za adaptaciju spomenute kuće.

Mutevelija ovog vakufa je bio Mehmed-aga Kumašin, sin Mehmeda iz Sarač Alijine mahale.

Ovaj čin uvakufjenja je ovjeren od strane Omera Fehmija, sarajevskog kadije, a među svjedocima su bili: Jusuf Rušdi-efendija, glavni pisar Sarajevskog šerijatskog suda; Šefik-efendija, sudski pisar; mula Hasan, muhzir; mula Ibrahim Rešo, muhzir; mula Mehmed Čosuka? i ostali prisutni.

U Kadićevoj *Hronici*, pored navedenih prijepisa sarajevskih vakufnama, nailazimo i na dvije bilješke o uvakufljenjima u Sarajevu iz navedenog perioda, koje donosimo u integralnom prijepodu:

Prijepisi bilješki o uvakufljenjima u Sarajevu

Prvog dana u mjesecu ševvalu 1260. h.g. (14. X 1844) u Sarajevskom šerijatskom sudu je evidentirano da je Mustafa-efendija uvakufio: bašču u Hadži Džaferovoj mahali⁷⁰ od čijih će se prihoda davati 2/3 imamu i 1/3 mujezinu džamije u Kasim Katibovoj mahali⁷¹ u spomenutom gradu. Mutevelija ovog vakufa je bio bakal Abdullah Ago, a carskim beratom je određeno da će se prihodi od spomenute bašče davati šest godina, u periodu od 1255. do 1260. h.g. (1839/40-1844), čiji ukupan prihod iznosi godišnje 340 groša, od čega se godišnje daje 289 groša za platu imamu, 60 groša mujezinu i 20 groša za platu muteveliji.⁷²

Dana 15. ševvala 1260. h.g. (29. X 1844) evidentirano je da je hadži Hurem-efendija iz Sarajeva uvakufio bašču i gaj u SAGR hadži Alijinoj mahali u spomenutom gradu. Prihodi od najma davat će se za platu imamu džamije u džematu Pale koji je u sastavu Sarajevske nahije i za adaptaciju mekteba u mahali Havadže-zade hadži Ahmeda⁷³. Nakon

⁷⁰ Mahala hadži Džafera je poznata kao *Provare*. Bejtić, A., *Ulice...*, 16, 89.

⁷¹ Kasim Katibova mahala je poznata kao *Pehlivanuša*. Mujezinović, *Islamska epigrafika...*, I, 426.

⁷² TE:XXIII:400. GHB, Prijepis iz SSK br. 80, str. 58.

⁷³ Mahala Havadže-zade Hadži Ahmeda je poznata po imenu *Pod takišom*. Behija Zlatar, "Vakuf-nama Hurema, sina Balije iz Sarajeva", *POF* 44-45/1996, OIS, Sarajevo 1996., str. 282.

smrti oca mula Hasana, zakonski je određen za muteveliju njegov sin mula Mehmed.

Izvršen je obračun prihoda i rashoda za 15 godina, računajući od 1245. do 1260. h.g. (1829/30-1844), posredstvom mutevelije i u skladu sa šerijatskim zakonom:

Prihodi:

	Iznos
– za 4 dućana na trgu Kovači za 13 godina ⁷³	2.487 groša
– za bašču i gaj za 15 godina	2.250 groša
<i>Ukupan iznos:</i>	4.737 groša

Rashodi:

	Iznos
– za izgradnju navedenih dućana	3.075 groša
– za adaptaciju mekteba u Havadže-zade mahali	795 groša
– za platu imamu u trajanju 15 godina	1.500 groša
<i>Ukupan iznos:</i>	5.370 groša
– administrativni troškovi	60 groša
<i>Ukupan iznos:</i>	5.430 groša
– troškovi u sklopu dužnosti navedenog mula Mehmeda, mutevelije vakufa	693 groša
<i>Ukupan iznos:</i>	4.737 groša ⁷⁴

Podaci iz Kadićeve *Hronike* koji se odnose na vakufe pokazuju da je veliki broj uvakufljenih dobara podizan na određenoj parceli ili zemljištu koje je pripadalo velikim vakufima poput Isa-begovog, Gazi Husrev-begovog, Firuz-begovog, Isfendijarovog, kao i vakufu Mehmed-bega Minnet-zade (Minetović), Ajas-paše, Jahja-paše i drugih. Dakle, najprije se od stečenih prihoda uvakufljenog dobra godišnje plaćala *mukata* jednom od spomenutih vakufa na čijem zemljištu se ono nalazilo, a zatim su se izdvajala sredstva prema odredbama vakifa.

Kako se vidi, vakifi su pripadali različitim slojevima gradskog stanovništva, od vjerskih službenika, kadija, zanatlija itd., a bilo je i žena. One su uglavnom svoju imovinu uvakufjavale preko svojih zastupnika, uz svjedoke, što potvrđuje da su žene raspolagale svojom imovinom i slobodno je zavještale u željene svrhe.

⁷⁴ Ovog podatka iz obračuna nema u bilješci o uvakufljenju ni u *Hronici* ni u SSK.

⁷⁵ TE:XXIII:400. GHB, Prijepis iz SSK br. 80, str. 60.

Među svjedocima koji su prisustvovali samom činu uvakufljenja pojavljuju se osobe iz različitih društvenih slojeva: od mula, kadija, muftija, muderisa, mualima, pisara, hafiza, derviša, hodža, raznih zanatlija (tutundžija, kujundžija, atara, pekara, sarača, mumdžija, kazaza, bakala, tufekčija, bičakčija, tabaka, demirdžija...), kao i kapetana, sandžaktara, serdengečtija, turnadžija, bajraktara, alemdara, kalfabaša itd.

Ove vakufname, koje obuhvataju period 1844. do 1877. godine, svjedoče o kontinuitetu urbanog i kulturnog razvoja Sarajeva i u drugoj polovini XIX stoljeća. One pružaju i podatke vezane za ekonomsku i kulturnu historiju, indirektno govoreći o zanatstvu i trgovačkoj djelatnosti, o vrijednosti novca, različitim porezima, zakupu poslovnog prostora, raznim službama u okviru vakufa i odnosu vakufa prema zvaničnoj upravnoj vlasti i ekonomskom sistemu. Također nam pružaju i dragocjene podatke o svakodnevnom životu stanovnika Sarajeva: zanatlija, trgovaca, seljaka i uopće o životu sarajevske čaršije iz navedenog perioda. Na kraju možemo reći da je urbani razvitak grada nastavljen, iako znatno manjim intenzitetom nego ranije.

SARAJEVSKE VAKUFNAME U KADIĆEVOJ *HRONICI* (1844-1877)

Sažetak

Rukopisno djelo Muhameda Enverija Kadića *Târîh-i Enverî / Enverijeva historija* (تاریخ انوری) – *Hronika* predstavlja prvorazredni izvor za proučavanje kulturne historije Sarajeva. Među najzastupljenijim dokumentima koji se nalaze u ovoj *Hronici* su vakufname, pretežno one koje se odnose na Sarajevo. One su u ovom radu navedene hronološkim redom.

Od ukupno 25 prijepisa sarajevskih vakufnama koje smo evidentirali u Kadićevoj *Hronici* za period od 1844. do 1877. godine, njih 18 smo pronašli u radu "Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrevbegovoj biblioteci u Sarajevu", autora Zejnila Fajića.

Uglavnom su to dodaci većim vakufima, bilo da se radi o džamijama, mektebima, česmama, bilo da se radi o uvakufljavanju dućana, magaza, raznih parcela, mlinova, hanova, kuća, gotovine, izgradnji česmi, opravci mostova itd.

U radu je predstavljen sadržaj spomenutih sarajevskih vakufnama za navedeni period u vidu regista, kao i dvije bilješke o uvakufljenjima u Sarajevu iz ovog perioda koje donosimo u integralnom prijevodu.

THE SARAJEVO WAQFNAMAS IN KADIC'S CHRONICLE (1844-1877)

Summary

Muhamed Enveri Kadic's manuscript work *Târiḥ-i Enverî / Enveri's History* (تاریخ انوری) – *Chronicle* is a first-class source for the study of the cultural history of Sarajevo. Among the most frequent documents found in the *Chronicle* are waqfnamas – deeds of endowment, mostly the ones related to Sarajevo. The paper brings them in chronological order.

Of a total of 25 transcripts of the Sarajevo waqfnamas that we established in Kadic's *Chronicle* for the period between 1844 and 1877, we found 18 of them in the article "The list of Waqfnamas from Bosnia and Herzegovina which are housed in Ghazi Husrev-bey's Library" by Zejnil Fajić.

They are mainly appendices to bigger waqfs – endowments, either of mosques, mektebs – elementary religious schools, drinking fountains, or endowment of shops, storehouses, various plots of land, flour-mills, hostels, houses, cash, construction of drinking fountains, repairs to bridges, etc.

The paper presents the contents of the mentioned Sarajevo waqfnamas for the said period in the form of registers, and two notes about endowments in Sarajevo from that period, brought in their integral translation.

Key words: cultural history, Sarajevo, waqfnama, 19th century.